Innst. S. nr. 116

(1999-2000)

Innstilling fra sosialkomiteen om forslag fra stortingsrepresentant Fridtjof Frank Gundersen om tilpasning av alkoholloven til EØS-avtalen slik at vin og øl med samme alkoholstyrke likebehandles omsetningsmessig

Dokument nr. 8:21 (1999-2000)

Til Stortinget

SAMMENDRAG

Det fremmes i dokumentet følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen fremme forslag til en lovendring slik at den norske alkoholloven tilfredsstiller EØS-avtalens krav om likebehandling av vin og vinprodukter og øl med samme alkoholstyrke."

Som bakgrunn for forslaget framholder forslagsstilleren at norsk lovgivning innebærer at vin eller vinprodukter med et alkoholinnhold på mellom 2,5 og 4,75 volumprosent bare kan selges gjennom det statlige detaljsalgsmonopolet, mens øl med samme alkoholinnhold kan selges utenfor statsmonopolet. Det vises til en rådgivende uttalelse av 3. desember 1997 der EFTA-domstolen konkluderer med at dette skillet kan lede til en forskjellsbehandling i strid med EØS-avtalens artikkel 16.

Forslagsstilleren viser videre til at han i Dokument nr. 8:85 (1997-1998) framsatte et forslag om at Stortinget skulle be Regjeringen foreslå de endringer i alkoholloven som er nødvendige for å bringe den i overensstemmelse med EØS-avtalens artikkel 16, men at forslaget ble avvist av stortingsflertallet.

Endelig viser forslagsstilleren til at han i et brev av 29. mai 1998 klaget til EFTAs overvåkningsorgan ESA over at norske myndigheter ikke var villig til å endre den nevnte alkohollovgivningen, og at ESA i en grunngitt uttalelse av 11. oktober 1999 har konkludert med at forskjellsbehandlingen er i strid med EØS-avtalens artikkel 11 og 16.

KOMITEENS MERKNADER

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Arnesen, Gravdahl, Hildeng, Kristoffersen, Skogholt og Øyangen, medlemmene fra Fremskrittspartiet, lederen Alvheim og Nesvik, medlemmene fra Kristelig Folkeparti, Næss og Woie Duesund, medlemmene fra Høyre, Høegh og Sjøli, medlemmet fra Senterpartiet, Gløtvold, og medlemmet fra Sosialistisk Venstreparti, Ballo, viser til Innst. S. nr. 201 (1997-1998) som omhandlet tilpasning av alkoholloven til EØS-avtalen slik at vin og øl med samme alkoholstyrke likebehandles omsetningsmessig. Det var ulike syn i komiteen, og komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Høyre og Fremskrittspartiet, avviste forslaget fra representanten Fridtjof Frank Gundersen.

Komiteen har merket seg at Regjeringen i sitt svar til ESA av 10. desember 1999 forsvarer norsk lovgivning og fastholder at den er i samsvar med EØS-avtalen. I brev fra sosialministeren datert 7. februar 2000 til komiteen redegjøres det for Regjeringens hovedsynspunkter:

1. Enkelte typer alkoholholdige drikker er ikke omfattet av EØS-avtalen, f.eks. cider og gjærede fruktdrikker. Vin er bare delvis omfattet av EØS-avtalen. Det er i dag få produkter på markedet ved siden av øl som har et alkoholinnhold mellom 2,5 og 4,75 volumprosent og som er omfattet av EØS-avtalen.
2. Norsk lovgivning er etter Regjeringens syn ikke i strid med EØS-avtalen slik den er tolket i EFTA- og EF-domstolene. Norsk lovgivning er begrunnet i hensynet til folkehelsen. De aktuelle produkter appellerer i stor grad til ungdom på grunn av smaken og markedsføringen. En liberalisering av ordningene i samsvar med ESAs uttalelse, ville sannsynligvis kunne føre til større tilbud av rusbrusprodukter og andre ferdigblandede sprit-

produkter og dermed særlig økt forbruk blant unge, samt fare for lavere debutalder.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, viser til at EFTA-domstolens rådgivende uttalelse av 3. desember 1997 i realiteten dreide seg om hvorvidt forskjellsbehandlingen med hensyn til salgssted mellom vin av normal styrke (9-12 volumprosent alkohol) og øl (under 4,75 volumprosent) var i strid med EØS-avtalen. Domstolens uttalelse om at "det (er) tilstrekkelig å minne om at det ikke er gitt noen utførlig forklaring for å begrunne forskjellsbehandlingen av drikkevarer med samme alkoholinnhold", gjør det, etter flertallets syn, helt klart at EØS-avtalen ikke forbyr forskjellsbehandling av drikkevarer med samme alkoholinnhold, bare begrunnelsen for forskjellsbehandlingen er god nok. Flertallet vil minne om at nevnte rådgivende uttalelse gjaldt forholdet mellom ordinære vinprodukter og øl, og at Regjeringen av den grunn ikke hadde noen oppfordring til å begrunne en forskjellsbehandling mellom slike produkter som Dokument nr. 8:21 (1999-2000) omhandler.

Flertallet har merket seg at det finnes svært få vin-lignende produkter med en alkoholstyrke mellom 2,5 og 4,75 volumprosent alkohol. Derimot finnes det en rekke andre gjærede drikker med denne alkoholstyrken, for eksempel rusbrus, som både med hensyn til smak, utseende og markedsføring henvender seg til ungdom. Flertallet advarer om at det blir svært vanskelig å finne nye skillelinjer mellom de ulike produktene med denne alkoholstyrken, dersom det tradisjonelle og klare skillet mellom øl og vin oppgis.

I likhet med sosialministeren vil flertallet pekepå at en restriktiv norsk politikk på dette området må antas å bidra til et lavere forbruk. Dette gjelder særlig forbruket av produkter i dette segmentet, som i hovedsak henvender seg til ungdom som ikke er forbrukere av "tradisjonelle" alkoholprodukter.

Flertallet mener at en argumentasjon etter disse linjer vil føre frem i forhold til EØS-avtalen, og viser i denne sammenheng til at EØS-avtalen, slik den er tolket av EFTA-domstolen, gir adgang til forskjellsbehandling som er begrunnet i alkoholpolitiske hensyn. Flertallet viser også til at det tilsvarende regelverket i Sverige forskjellsbehandler produkter mellom 2,25 og 3,5 volumprosent alkohol.

Flertallet ønsker ikke en liberalisering av alkoholpolitikken som medfører at en rekke nye produkter blir solgt i dagligvarehandelen, og som fører til lavere debutalder og høyere alkoholforbruk blant ungdom.

På denne bakgrunn fremmer flertallet følgende forslag:

"Dokument nr. 8:21 (1999-2000) - forslag fra stortingsrepresentant Fridtjof Frank Gundersen om tilpasning av alkoholloven til EØS-avtalen slik at vin og øl med samme alkoholstyrke likebehandles omsetningsmessig - avvises."

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre viser til at bakgrunnen for Dokument nr. 8:21 (1999-2000) er stortingsflertallets avvisning av Dokument nr. 8:85 (1997-1998) og svar på representanten Gundersens klage til EFTAs overvåkingsorgan ESA. Etter å ha mottatt representanten Gundersens klage har ESA hatt flere konsultasjoner med norske myndigheter, senest et møte i Oslo 29. september 1997. Disse medlemmer har merket seg at Regjeringen under disse møtene har hatt full anledning til å fremføre sin argumentasjon overfor ESA.

ESA har avgitt en "grunngitt uttalelse" av 11. oktober 1999 om at forskjellsbehandlingen av drikker med likt alkoholinnhold mellom 2,5 og 4,75 volumprosent alkohol er i strid med EØS-avtalen fordi:

1. Øl med alkoholinnhold mellom 2,5 og 4,75 volumprosent alkohol (som hovedsakelig er produsert i Norge) kan selges i dagligvarebutikker, mens andre drikker med samme alkoholinnhold (som hovedsakelig er produsert i utlandet) bare kan selges på Vinmonopolet.
2. Øl med alkoholinnhold mellom 2,5 og 4,75 volumprosent kan skjenkes på steder med skjenkebevilling, mens andre drikker med likt alkoholinnhold bare kan skjenkes på steder med skjenkebevilling for øl og vin, eller øl, vin og brennevin.

Disse medlemmer viser til EØS-avtalens artikkel 11 som lyder:

"Kvantitative importrestriksjoner og alle tiltak med tilsvarende virkning skal være forbudt mellom avtalepartene"

og artikkel 16 som lyder:

"Avtalepartene skal sikre at statlige handelsmonopoler blir tilpasset slik at det ikke vil forekomme noen forskjellsbehandling av statsborgere fra EFs medlemsstater og EFTA-statene når det gjelder vilkårene for forsyning og avsetning.

Bestemmelsene i denne artikkel skal anvendes på ethvert organ som avtalepartenes myndighet rettslig eller faktisk, direkte eller indirekte, bruker til å kontrollere, styre eller merkbart påvirker importen eller eksporten mellom avtalepartene. Bestemmelsene skal også anvendes på monopoler som er delegert rettigheter av staten."

Disse medlemmer har merket seg at ESA hevder at EØS-avtalens artikkel 16 om statlige handelsmonopoler også har anvendelse på vin.

Disse medlemmer er uenig i Regjeringens fremstilling og støtter de vurderinger og konklusjoner som fremkommer gjennom ESA i den "grunngitte uttalelse" av 11. oktober 1999, og som konkluderte med at forskjellsbehandlingen er i strid med EØS-avtalens artikkel 11 og 16.

Disse medlemmer har merket seg sosialministerens brev av 7. februar 2000 der det heter blant annet:

"Det eksisterer sterke alkoholpolitiske grunner for å behandle produktene i intervallene 2,5-4,75 volumprosent ulikt. Etter min mening er disse begrunnelsene tilstrekkelig til å rettferdiggjøre den norske ordningen i forhold til EØS-avtalen."

Disse medlemmer deler ikke sosialministerens oppfatning. Sosialministeren peker i brevet på at det tradisjonelle skillet mellom øl som selges i dagligvareforretninger på den ene siden, og vin og brennevin som selges på A/S Vinmonopolet på den andre siden, har ført til et svært begrenset utvalg av produkter i dagligvarehandelen, og at dette har bidratt til et lavere forbruk. I brevet fra sosialministeren heter det videre:

"Dersom utvalget av alkoholholdige drikker økes i dagligvareforretningene ved at vinprodukter slippes ut av Vinmonopolet, vil dette høyst sannsynlig øke både antallet forbrukere og det totale forbruket."

Det ovenstående gir etter disse medlemmers mening uttrykk for den generelle begrunnelse for å opprettholde Vinmonopolet, her anvendt på de svake viner, og er en begrunnelse som EFTA-domstolen var kjent med, slik at den ikke kan påberopes som et nytt grunnlag for diskriminering. Under enhver omstendighet var denne begrunnelse kjent for ESA før den "grunngitte uttalelse" ble avgitt 11. oktober 1999.

Disse medlemmer har merket seg at sosialministeren i sitt brev fremholder at de svake viner henvender seg til ungdom, både med hensyn til smak, utseende og markedsføring, og at dersom markedet liberaliseres, er det grunn til å tro at det vil dukke opp en rekke nye produkter som er spesialtilpasset ungdom. Videre sier sosialministeren at det er grunn til å tro at gjennomsnitts debutalder for vin og vinprodukter vil gå ned dersom slike varer selges i vanlige butikker.

Disse medlemmer vil bemerke at også dette argumentet var kjent for ESA før den "grunngitte uttalelse" ble gitt.

Disse medlemmer har for øvrig inntrykk av at det først og fremst er pilsnerøl og ikke vin som er særlig populært hos ungdom. Disse medlemmer vil dessuten vise til at den kontrollen som er pålagt ved kjøp av øl i dagligvareforretninger, selvsagt skal gjelde for de aktuelle vinprodukter.

Disse medlemmer finner det uklokt om Norge, med de begrunnelser som er gitt av Regjeringen, ikke retter seg etter EFTA-domstolens anbefalinger og ESAs "grunngitte uttalelse" om at forskjellsbehandlingen er i strid med EØS-avtalens artikkel 11 og 16.

På denne bakgrunn ber disse medlemmer om at Regjeringen fremmer forslag til en lovendring slik at den norske alkoholloven tilfredsstiller EØS-avtalens krav om likebehandling av vin og vinprodukter og øl med samme alkoholstyrke.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen fremme forslag til en lovendring slik at den norske alkoholloven tilfredsstiller EØS-avtalens krav om likebehandling av vin og vinprodukter og øl med samme alkoholstyrke."

FORSLAG FRA MINDRETALL

Forslag fra Fremskrittspartiet og Høyre:

Stortinget ber Regjeringen fremme forslag til en lovendring slik at den norske alkoholloven tilfredsstiller EØS-avtalens krav om likebehandling av vin og vinprodukter og øl med samme alkoholstyrke.

KOMITEENS TILRÅDING

Komiteen viser til dokumentet og det som står foran, og rår Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

Dokument nr. 8:21 (1999-2000) - forslag fra stortingsrepresentant Fridtjof Frank Gundersen om tilpasning av alkoholloven til EØS-avtalen slik at vin og øl med samme alkoholstyrke likebehandles omsetningsmessig - avvises.

Oslo, i sosialkomiteen, den 22. februar 2000

John I. Alvheim	**Sonja Irene Sjøli**	**Are Næss**
leder	ordfører	sekretær